

رابطه سلامت روانی و دلبستگی شغلی در معلمان تربیت‌بدنی شهر یاسوج

لقمان کشاورز^۱، ابوالفضل فراهانی^۲، حیدر محمدیان^۳

(تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۰۵/۰۲ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۰۸/۱۰)

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه سلامت روانی با دلبستگی شغلی در معلمان تربیت‌بدنی شهر یاسوج است. جامعه آماری پژوهش کلیه معلمان تربیت‌بدنی شهر یاسوج (صدوپنچ‌نفر) بود که همه آنان به‌طور کل شمار برای نمونه تحقیق انتخاب شدند. برای دستیابی به اهداف تحقیق از دو پرسشنامه سلامت روان در اگوستیس و همکاران (۱۹۸۴) و پرسشنامه دلبستگی شغلی ادوارز و کلیپارتیک (۱۹۸۴) استفاده شد. روایی هر دو پرسشنامه به تأیید پانزده تن از متخصصان رسید و پایایی آن‌ها در مطالعه مقدماتی با سی آزمودنی و با آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۹۵ و ۰/۷۸ محاسبه شد. به‌منظور تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی از جمله کلموگروف - اسمیرنف، t یک گروهی، ضریب همبستگی پیرسون و فریدمن با کمک نرم‌افزار SPSS استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد که به ترتیب افکار پارانوئیدی، اضطراب، افسردگی، شکایت‌های جسمانی، حساسیت در روابط بین فردی، وسواس - اجبار، پرخاشگری و روان‌پریشی مهم‌ترین ابعاد سلامت روانی معلمان تربیت‌بدنی شهر یاسوج بودند و بین اولویت این عوامل تفاوت معناداری وجود دارد. میزان سلامت روانی در بین معلمان تربیت‌بدنی شهر یاسوج در حد مطلوب بود. همچنین دلبستگی شغلی در بین معلمان تربیت‌بدنی شهر یاسوج در حد مطلوب قرار داشت. در پایان بین سلامت روانی و ابعاد آن با دلبستگی شغلی معلمان تربیت‌بدنی شهر یاسوج رابطه منفی و غیر معنی‌داری مشاهده شد ($p \geq 0/05$).

واژگان کلیدی: سلامت روانی، دلبستگی شغلی، معلم تربیت‌بدنی.

پرتال جامع علوم انسانی

۱. دانشیار گروه مدیریت ورزشی دانشگاه پیام نور (نویسنده مسئول) keshavarzlo@yahoo.com

۲. استاد گروه مدیریت ورزشی دانشگاه پیام نور

۳. کارشناس ارشد مدیریت ورزشی دانشگاه پیام نور

مقدمه

در سال‌های اخیر، بررسی وضعیت سلامت و ابعاد حرفه‌ای معلمان، در پژوهش‌های متعدد مورد توجه و مطالعه پژوهشگران زیادی قرار گرفته است، به طوری که هریک از این پژوهشگران سعی در بررسی موقعیت و شرایط کاری معلمان به منظور شناسایی نقاط آسیب‌پذیر و مرتفع کردن این مشکلات برای رسیدن به آموزش و پرورش اثربخش داشته‌اند. همانند دیگر شغل‌های استرس‌زا، در محیط‌های آموزشی نیز میزان غیرمولد استرس ممکن است به معلمان آسیب برساند و بر تدریس، زندگی شخصی و از همه مهم‌تر بر روی دانش-آموزان تأثیر منفی و جبران‌ناپذیری وارد سازد (حبیبی و همکاران، ۱۳۸۸: ۹۸). نتایج پژوهش پيسانتي و همکاران^۱ (۲۰۰۳) نشان می‌دهد تدریس، شغلی پراسترس با ویژگی‌های بین فرهنگی است. به طوری که با توجه به بافت، موقعیت، منابع و عناصر فرهنگی و اجتماعی، ابعاد سلامت روان‌شناختی شغل معلمی و منابع استرس‌زا ممکن است خود را به شکلی متفاوت از دیگر جوامع نشان دهد. یافته‌های لوه^۲ (۱۹۹۴) نیز نشان می‌دهد به دلیل تعاملات روزانه معلمان با دانش‌آموزان، همکاران و خواسته‌های دائم، پیوسته و از هم گسیخته تدریس و فشارهای طاقت‌فرسا، چالش‌هایی برای آنان ایجاد می‌شود که به ایجاد استرس می‌انجامد. وقتی استرس شغلی در محیط کار به طور مستمر وجود داشته باشد، ممکن است برخی پیامدهای فیزیولوژیکی، روان‌شناختی و رفتاری شامل خستگی، افسردگی و بی‌تفاوتی به کار ایجاد کند. این عوامل تهدیدکننده سلامت روانی، در معلمان تربیت‌بدنی که با فضایی متفاوت تر نسبت به سایر دروس برخوردار هستند، بیشتر نمود پیدا می‌کند. در این رابطه نتایج پژوهش حبیبی و همکاران (۱۳۸۸) حاکی از آن است که بیشتر معلمان از خستگی روانی رنج می‌برند و درماندگی روان‌شناختی و فرسودگی روانی زیادی را تجربه می‌کنند. نتیجه پژوهش نوربخش (۱۳۷۸) نیز بیانگر این است که دبیران تربیت‌بدنی زن به‌طور معناداری بیشتر از دبیران تربیت‌بدنی مرد، عوامل

استرس‌زای شغلی معلمی را از خود نشان می‌دهند و معلمان در همه گروه‌های سنی تقریباً استرس‌های شغلی را به یک اندازه تجربه می‌کنند. در پژوهشی دیگری جمشیدنژاد (۱۳۸۳) دریافت که بین میزان استرس شغلی و منابع آن با سلامت روانی مدیران دبیرستانی رابطه معنادار و معکوس وجود دارد. درانی و لواسانی (۱۳۷۹) نیز در پژوهشی دریافتند وضعیت تأهل و تجربه افراد در رضایت شغلی و فرسودگی روانی مریبان تأثیر ندارد. مدارک موجود در مورد میزان بروز استرس بر اساس مقاطع تحصیلی تدریس، جنس و سن قاطعیت کمتری دارند. یافته‌های پونچ و تیوتمن^۳ (۱۹۹۰) نیز مؤید این است میزان درماندگی روان‌شناختی در میان معلمان دوره متوسطه دو برابر مقداری است که در میان جمعیت عمومی مورد انتظار است. نتایج تحقیق راسکیو و کیونن^۴ (۲۰۰۳) نیز نشان می‌دهد که میزان فرسودگی روانی بر اساس جنس یا سن تغییر نمی‌کند. نتایج تحقیق کاوس ماسفتی و همکاران^۵ (۲۰۰۶) نیز نشان می‌دهد زنانی که در مدارس دبیرستانی کار می‌کنند، در معرض خطر ابتلا به اختلال‌های روانی و درماندگی روان‌شناختی قرار دارند و عوامل سازمانی به‌ویژه نبود حمایت از همکاران با وقوع مشکلاتی در زمینه سلامت روانی مرتبط شده است. این تحقیق همچنین نشان داد که سلامت روانی معلمان به عوامل اجتماعی - جمعیت‌شناختی وابسته است و تدریس در مقاطع تحصیلی راهنمایی برای مردان خطر بیشتری را در پی دارد و آنان را در معرض افسردگی و درماندگی روان‌شناختی قرار می‌دهد؛ ولی تدریس در مقاطع دبیرستانی در زنان تنها اختلال‌های اضطرابی را به وجود می‌آورد و ارتباط قوی بین حمایت از همکاران، مدیریت مدرسه و سلامت روانی خوب در معلمان وجود دارد. نتایج پژوهش تیلور^۶ (۲۰۰۱) و وینبرگ^۷ (۲۰۰۳) نشان می‌دهد بهداشت و سلامت روان کارکنان در بالابردن کیفیت کاری و دلبستگی شغلی آنان نقش مؤثری دارد.

3. Punch and Tuettemann

4. Rasku and Kinnunen

5. Kovess-Masfety et al

6. Taylor

7. Winberg

1. Pisanti et al.

2. lowe

مطالعه مبانی نظری و ادبیات پیشینه (پیشینه تحقیق) بیانگر این است که اگرچه پژوهش‌هایی در زمینه سلامت روان، رضایت شغلی و تعهد سازمانی انجام گرفته است؛ اما در خصوص ارتباط بین دلبستگی شغلی و سلامت روانی معلمان تربیت‌بدنی تحقیقات محدودی انجام شده است. بدین سبب پژوهش حاضر درصدد است به این سؤال پاسخ دهد که آیا بین سلامت روانی با دلبستگی شغلی در معلمان تربیت‌بدنی شهر یاسوج ارتباط معناداری وجود دارد؟

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از نوع همبستگی است که به صورت میدانی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش، کلیه دبیران تربیت‌بدنی رسمی و تمام وقت مرد و زن مدارس ابتدایی آموزش و پرورش شهر یاسوج در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ بود که براساس آخرین آمار، تعداد آن‌ها صد و پنجاه نفر بود و همه آنان به طور کل شمار به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. برای دستیابی به اهداف تحقیق از پرسشنامه‌های سلامت روان (SCL-90-R) و پرسشنامه دلبستگی شغلی ادواردز و کیلپاتریک (۱۹۸۴) استفاده شد. پرسشنامه سلامت روان، دارای هشت خرده‌مقیاس شکایت جسمانی، اضطراب، پرخاشگری، حساسیت در روابط بین فردی، افسردگی، روان پریشی، وسواس - اجبار و افکار پارانوئیدی است. فرم اولیه پرسشنامه سلامت روان، به وسیله دراگوتیس، لیپمن و کووی (۱۹۷۳)، تهیه گردید. دراگوستیس و همکاران (۱۹۸۴)، پرسشنامه مذکور را مورد تجدیدنظر قرار داده و فرم نهایی یا فهرست تجدید نظر شده علائم روانی (SCL-90-R) را تهیه کردند. پرسشنامه مزبور حاوی پنجاه سؤال پنج گزینه‌ای (هیچ، کمی، تاحدی، زیاد، خیلی زیاد) است که به ترتیب از صفر تا چهار امتیازبندی می‌شوند. پرسشنامه دلبستگی شغلی ادواردز و کیلپاتریک (۱۹۸۴) دارای بیست گویه بود که هر گویه براساس طیف چهاردرجه‌ای لیکرت به چهاردرجه کاملاً موافقم (چهار امتیاز)، موافقم (سه امتیاز)، مخالفم (دو امتیاز) و کاملاً مخالفم (یک امتیاز) اندازه‌گیری شد. هردو پرسشنامه بومی سازی شده و روایی صوری و محتوایی آن‌ها به تأیید ده تن از متخصصان مدیریت ورزشی قرار گرفت. پایایی پرسشنامه‌های

واژه دلبستگی شغلی، مدت زیادی نیست که وارد حوزه رفتار سازمانی شده و به درجه یا میزانی اطلاق می‌شود که شخص شغلش را معرف خود و کار یا عملکردش را موجب سربلندی و کسب حیثیت و اعتبارش می‌داند. این مفهوم با عنوان درگیری شغلی و مشارکت شغلی نیز معرفی شده است (رابینز^۱، ۱۹۹۶: ۱۲۸)؛ در خصوص دلبستگی شغلی رضانی-نژاد (۱۳۸۳)، نوربخش (۱۳۸۴)؛ امامی و طالب‌پور (۱۳۸۶) در پژوهش خود نشان دادند کاهش اثربخشی دبیران تربیت‌بدنی می‌تواند ناشی از دلبستگی شغلی آنان باشد. موریس^۲ (۲۰۰۲) و ناتز و همکاران^۳ (۲۰۰۵) بیشتر به وضعیت و ویژگی‌های سازمانی در ایجاد دلبستگی شغلی تأکید دارند و معتقدند سازمان‌هایی که از نیاز به رشد و خشنودی از خود کارکنان ممانعت می‌کنند، دلبستگی شغلی را کاهش می‌دهند. گونزالز و گرازو^۴ (۲۰۰۶) دلبستگی شغلی را با عوامل سازمانی به‌ویژه جو سازمانی مرتبط دانسته‌اند. حیدری نژاد و مرادی‌پور (۱۳۹۰) نیز در پژوهشی دریافتند بین دلبستگی شغلی دبیران تربیت‌بدنی و جو سازمانی مدارس متوسطه رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. دزفولی و همکاران (۱۳۸۸) نیز در تحقیقی نشان دادند دلبستگی شغلی، سلامت روانی، تعهد سازمانی و بهره‌وری با یکدیگر همگامی دارند و این مسئله را بسیاری از پیش‌گامان حیطه بهداشت روانی و مجریان برنامه‌های رشد و بالندگی سازمانی تأیید کرده‌اند. دزفولی و همکاران (۱۳۸۸) در پژوهشی دریافتند با افزایش مشکلات سلامت روان دبیران تربیت‌بدنی، دلبستگی شغلی آنان نیز کاهش یافته است. همچنین بین دبیران تربیت‌بدنی زن و مرد از لحاظ سلامت روان و دلبستگی شغلی، تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد. به یقین با داشتن معلمانی با ویژگی‌های شخصیتی، شناختی، عملکردی، تأثیرگذار، علاقه‌مند و به‌طور کلی از لحاظ جسمی و روانی سالم، می‌توان چهره سازمان‌های آموزشی را دگرگون ساخت و فضای مدارس را به فضایی صمیمی و بالنده و روح‌افزا تبدیل کرد.

1. robinz
2. Morris
3. Notz et al
4. Gonzalez and Grazzo

بودند. بیشتر آزمودنی‌های تحقیق در رشته تربیت‌بدنی تحصیل کرده بودند و سابقه کاری آنان به‌طور میانگین بیش از ده سال بود.

نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف نشان داد که متغیرهای دلبستگی شغلی، سلامت روانی کلی، اضطراب و وسواس - اجبار توزیع طبیعی داشته و بنابراین در تجزیه و تحلیل این متغیرها از آزمون‌های پارامتریک استفاده شده است. از سویی دیگر متغیرهای افسردگی، شکایت‌های جسمانی، حساسیت در روابط بین فردی، پرخاشگری، روان‌پریشی و افکار پارانوئیدی با توجه به Z و سطح معنی‌داری آن‌ها در آزمون کولموگروف - اسمیرنوف توزیع غیرطبیعی داشتند و در تجزیه و تحلیل آن‌ها از آزمون‌های غیرپارامتریک استفاده شده است.

نیز در آزمونی مقدماتی با سی آزمودنی و با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه‌های سلامت روان و دلبستگی شغلی به ترتیب ۰/۹۵ و ۰/۷۸ محاسبه شد. به منظور تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی میانگین، انحراف معیار، جدول توزیع فراوانی و نمودار و روش‌های آمار استنباطی کالموگراف اسمیرنوف، ضریب همبستگی پیرسون و فریدمن و تی یک نمونه‌ای در سطح معنی‌داری $p \geq 0/05$ استفاده کردیم. کلیه تجزیه و تحلیل‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه شانزده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌های تحقیق

توصیف ویژگی‌های فردی معلمان شرکت‌کننده در پژوهش نشان داد، تقریباً به نسبت برابری از خانم‌ها و آقایان بودند. ۶۰ درصد آزمودنی‌ها، دارای مدرک کارشناسی و کمتر از ۲۵ درصد آزمودنی‌ها در سطح تحصیلات تکمیلی

جدول ۱. مقایسه اولویت ابعاد سلامت روانی دبیران تربیت‌بدنی

اولویت	ابعاد سلامت روانی	میانگین رتبه	خی دو	درجه آزادی	معنی‌داری
۱	افکار پارانوئیدی	۵/۶۴	۲۰۶/۴۰۸	۷	*۰/۰۰۱
۲	اضطراب	۵/۵۳			
۳	افسردگی	۵/۲۷			
۴	شکایت‌های جسمانی	۵/۰۵			
۵	حساسیت در روابط بین فردی	۴/۷۴			
۶	وسواس - اجبار	۴/۷۲			
۷	پرخاشگری	۲/۹۶			
۸	روان‌پریشی	۲/۰۹			

تربیت‌بدنی مورد مطالعه به ترتیب عبارت‌اند: از افکار پارانوئیدی، افسردگی، شکایت‌های جسمانی، حساسیت در روابط بین فردی، وسواس - اجبار، پرخاشگری و روان‌پریشی.

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد بین اولویت ابعاد سلامت روانی معلمان تربیت‌بدنی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. با توجه به نتایج این جدول اولویت ابعاد سلامت روانی معلمان

جدول ۲. نتایج آزمون تی یک‌گروهی برای تعیین سطح سلامت روانی و دلبستگی شغلی دبیران تربیت‌بدنی

عامل	تعداد	مقدار آزمون	میانگین	اختلاف میانگین	t	d.f	Sig
سلامت روانی کلی	۱۰۴	۲	۰/۷۷	-۱/۲۳	-۲۵/۱۳۸	۱۰۳	۰/۰۰۱
دلبستگی شغلی	۱۰۴	۲/۵	۲/۶۸	۰/۱۸	۵/۴۳۸	۱۰۳	۰/۰۰۱

دارد. همچنین با توجه به $p \leq 0/05$ و مقدار تی مثبت بین میانگین دلبستگی شغلی و مقدار آزمون تفاوت آماری معناداری وجود دارد. با اطمینان ۹۵٪ نتیجه گرفته می‌شود دلبستگی شغلی دبیران تربیت‌بدنی بیشتر از حد متوسط بوده، در سطح مطلوب قرار دارد.

با توجه به نتایج جدول ۲، نتایج آزمون t یک‌گروهی نشان می‌دهد با توجه به $p \leq 0/05$ و مقدار تی منفی بین میانگین سلامت روانی و مقدار آزمون تفاوت معناداری وجود دارد. لذا با اطمینان ۹۵٪ نتیجه گرفته می‌شود سلامت روانی دبیران تربیت‌بدنی کمتر از حد متوسط بوده، در سطح نامطلوب قرار

جدول ۳. رابطه بین سلامت روان و دلبستگی شغلی

متغیرها	نمونه آماری	همبستگی	معنی‌داری
سلامت روان	۱۰۴	-۰/۱۱۱	۰/۲۶
دلبستگی شغلی			

معنی‌داری وجود ندارد.

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد با توجه به اینکه $p > 0/05$ بین

سلامت روانی و دلبستگی شغلی معلمان تربیت‌بدنی رابطه

جدول ۴. رابطه بین ابعاد سلامت روانی با دلبستگی شغلی معلمان تربیت‌بدنی

دلبستگی شغلی		متغیر وابسته
همبستگی	سطح معنی‌داری	
-۰/۱۶	۰/۰۹	اضطراب
-۰/۱۴۸	۰/۱۳	وسواس اجبار
-۰/۰۳۴	۰/۷۳	افسردگی
-۰/۰۲۲	۰/۸۲	شکایت‌های جسمانی
-۰/۱۶	۰/۱۰	حساسیت در روابط بین فردی
-۰/۱۷	۰/۰۹	پرخاشگری
-۰/۰۳۳	۰/۷۳	روان‌پریشی
-۰/۱۲	۰/۲۲	افکار پارانوئیدی

و روان‌پریشی بود که نتایج پژوهش با یافته‌های بیانی و همکاران (۱۳۸۶) هم‌خوانی دارد. درباره شیوع زیاد اختلال افکار پارانوئیدی شاید بتوان چنین گفت که زیاد بودن میزان این اختلال در معلمان تربیت‌بدنی ممکن است به سبب موقعیت کاری آن‌ها باشد. شاید این حالت عدم اعتماد به دیگران و شک و تردید که از مشخصه‌های افکار پارانوئیدی است، به دلیل وعده‌های عمل‌نشده مدیران و مسئولان آموزش و پرورش نسبت به امکانات مورد نیاز دبیران تربیت‌بدنی باشد. همچنین بالاتر قرار گرفته افکار پارانوئیدی از اضطراب و افسردگی می‌تواند نشان دهنده چالش‌های طاقت‌فرسای باشد که دبیران تربیت‌بدنی در زمین‌های ورزشی و فضای باز درس تربیت‌بدنی تجربه می‌کنند. به‌رحال عواملی که با مسائل

نتایج جدول ۴ بیانگر این است با توجه به اینکه در همه

موارد $p > 0/05$ بین ابعاد سلامت روانی و دلبستگی شغلی

معلمان تربیت‌بدنی رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه سلامت روانی با

دلبستگی شغلی در معلمان تربیت‌بدنی شهر یاسوج بود. نتایج

پژوهش نشان داد بین اولویت ابعاد سلامت روانی معلمان

تربیت‌بدنی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. بر این اساس اولویت

ابعاد سلامت روانی معلمان تربیت‌بدنی به ترتیب افکار

پارانوئیدی، اضطراب، افسردگی، شکایت‌های جسمانی،

حساسیت در روابط بین فردی، وسواس - اجبار، پرخاشگری،

اجتماعی قرار دارد. به‌طور کلی با توجه به متغیرها و ابعاد سلامت روانی می‌توان گفت، سلامت روانی امری نسبی است؛ بنابراین، اصطلاح میزان سلامت، گویاتر از سالم بودن یا بیمار بودن است. به عبارت دیگر، سلامت روانی می‌تواند در یک دامنه‌ای کمتر یا بیشتر باشد.

در بخش دیگری نتایج پژوهش نشان داد که میزان دلبستگی شغلی دبیران تربیت‌بدنی شهر یاسوج بیشتر از حد متوسط است. این نتایج با یافته‌های امامی و طالب‌پور (۱۳۸۶) و حیدری‌نژاد و مرادی‌پور (۱۳۹۰) که میزان دلبستگی شغلی دبیران تربیت‌بدنی را در حد متوسط به بالا گزارش کردند، هم‌خوان است. گونزالز و همکاران (۲۰۰۶) اذعان می‌کنند کارکنانی که از محیط کاری سالم برخوردارند، با به‌کار بستن تمامی توان خویش در راستای کارایی بیشتر و بهتر محیط کاری خود گام برمی‌دارند. این کارکنان از شغل خود راضی-ترند. موفق‌تر عمل می‌کنند و از دلبستگی شغلی بالایی برخوردارند. هرچند دلبستگی شغلی به عوامل دیگری نیز ارتباط دارد. به‌رحال مدارس باید با جوی که از سلامت سازمانی بالایی برخوردار است، معلمان را به انجام هرچه بهتر وظایف دلگرم‌کننده تعهد به تدریس را بالا برند، همدلی و انسجام اعضاء را بیشتر کنند و در نهایت محیطی بانشاط و سالم جهت فعالیت معلمان فراهم آورند. داشتن روحیه بالا، شاخص مهم آنان است و محیط کاری را جدی می‌گیرند. در نتیجه به دلیل ارضای نیازهای اجتماعی و انجام وظیفه به نحو مطلوب از کار خود رضایت دارند و به‌خوبی می‌توانند با عوامل روانی و استرس‌زای کاری خود کنار بیایند و آن را مدیریت کنند که باعث افزایش دلبستگی شغلی معلمان می‌شود. همچنین باید گفت خشنودی شغلی یکی از پیامدهای رفتاری دلبستگی شغلی است. در نتیجه می‌توان گفت که داشتن دلبستگی شغلی ناشی از سلامت رفتاری فرد است و سلامت روانی فرد را به دنبال خواهد داشت. از این‌رو به مسئولان وزارت آموزش و پرورش در سطح ستادی و صنفی و همچنین مسئولان تربیت‌بدنی وزارت آموزش و پرورش توصیه می‌شود ضمن بااهمیت شمردن درس تربیت‌بدنی و حمایت‌های مادی و معنوی از معلمان تربیت‌بدنی زمین‌های را فراهم کنند تا معلمان تربیت‌بدنی بیش از پیش به شغل خود دلبستگی پیدا نمایند تا در مدارس در حوزه تأمین سلامت جسمی و روحی دانش-

عاطفی - انسانی محیط کار در ارتباط است، تأثیر بیشتری در اختلال سلامت روانی معلمان تربیت‌بدنی شهر یاسوج دارد. بدین منظور مسئولان آموزش و پرورش و مدیران باید برای تأمین نیازهای عاطفی و انسانی در محیط مدرسه برای معلمان به‌منظور ایجاد مدارس سالم تلاش کنند. شرکت دادن معلمان تربیت‌بدنی در تصمیم‌گیری‌های مختلف، تلاش برای ارضای نیازهای مادی و روانی این معلمان و ایجاد جوی که عاری از هرگونه افکار منفی باشد، از سوی مسئولان ضروری به نظر می‌رسد.

نتایج پژوهش نشان داد که میانگین نمرات سلامت روانی دبیران تربیت‌بدنی شهر یاسوج کمتر از حد متوسط است. با توجه به اینکه متغیرهای سلامت روان بار منفی داشتند و هر قدر میانگین نمرات کمتر از حد میانگین باشد، سلامت روان بالاتر است. از این‌رو، اختلاف میانگین منفی، نشان از سلامت روان نمونه مورد مطالعه دارد. در این خصوص باید گفت سلامت روان بالای نمونه مورد مطالعه، نشان از وضعیت مناسب مسائل روان‌شناختی معلمان ورزش شهر یاسوج است که نتایج پژوهش با یافته‌های امامی و طالب‌پور (۱۳۸۶)، حیدری‌نژاد و مرادی‌پور (۱۳۹۰)، ولی‌زاده (۱۳۸۵)، حبیبی و همکاران (۱۳۸۸) و آدامز (۲۰۰۷) که بالا بودن سلامت روانی و میانگین پایین اختلالات روانی در ورزشکاران و معلمان ورزش را گزارش کرده‌اند؛ هم‌خوانی دارد. همچنین بیانی و همکاران (۱۳۸۶) میزان شیوع علائم روان‌پزشکی را در بین معلمان استان گلستان در حد متوسط دانستند. در مقابل حبیبی و همکاران (۱۳۸۷) نیز در پژوهش خود نشان دادند دبیران تربیت‌بدنی در مقایسه با سایر دبیران از سلامت روانی بالاتری برخوردارند. آدامز و همکاران (۲۰۰۷) دلیل بهتر بودن سلامت روانی در افرادی که در ورزش و فعالیت بدنی شرکت می‌کنند را این می‌داند که فعالیت بدنی و ورزش فرصت تعاملات اجتماعی را افزایش داده و مهارت‌های اجتماعی را توسعه می‌دهد و به دلیل ایجاد شبکه‌های اجتماعی وسیع‌تر، بر سلامت روان تأثیر دارد و آن را بهبود داده و افزایش می‌دهد. بر این-اساس می‌توان گفت احتمالاً سلامت بالای معلمان ورزش تا حدی به درگیر بودن با ورزش و فعالیت بدنی مرتبط باشد. هرچند در مسائل رفتاری عوامل زیادی نقش دارند. وضعیت سلامت روانی فرد تحت تأثیر متغیرهای فردی، خانوادگی و

دل‌بستگی‌های شغلی آنان خواهد شد و چنانچه آنان دل‌بستگی شغلی خود را از دست بدهند، پیامدهای منفی آن مدارس و به‌ویژه دانش‌آموزان را با چالش‌های متفاوت مواجه خواهد کرد. در واقع باید گفت، وضعیت سلامت سازمانی مدرسه نه فقط به خودی خود از لحاظ فهم وضعیت کار و پویایی‌های آن اهمیت دارد؛ بلکه پیش‌بینی‌کننده اثربخشی مدرسه، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، تعهد سازمانی معلمان تربیت‌بدنی و غیر تربیت‌بدنی، گرایش انسانی معلمان و اعتماد معلمان به همکاران و مدیر مدرسه است. مدارس سالم احتمالاً، معلمان متعهد و دل‌بسته به شغلی دارند که به یکدیگر و به مدیر اعتماد دارند و به معیارهای تحصیلی بالاتر معتقدند. ضمن اینکه معلمان تربیت‌بدنی دارای دل‌بستگی بالا به کاری که انتخاب می‌کنند، حساسیت بیشتری پیدا کرده و واقعاً به آنچه انجام می‌دهند، توجه می‌نمایند. نهایتاً فراهم‌سازی تمامی ابعاد سلامت سازمانی که خود زمینه‌ساز ایجاد دل‌بستگی شغلی معلمان ورزش است، می‌تواند سبب حفظ و توسعه این منبع عظیم انسانی را فراهم کند و باعث بهبود و توسعه ورزش مدارس که پایه و اساس ورزش هر کشوری را تشکیل می‌دهد، شود.

آموزان را که مسئولیت‌های آتی کشور بر عهده آن‌ها خواهد بود، فراهم نمایند. در بخش آخر نتایج پژوهش نشان داد بین سلامت روانی و ابعاد آن با دل‌بستگی شغلی معلمان تربیت‌بدنی رابطه معکوس غیر معنی‌داری از نظر آماری وجود دارد. در این باره لاولر و هال (۱۹۷۰) بر این باورند اگرچه دل‌بستگی شغلی افراد تا حدودی متأثر از زمینه‌های قبلی و ویژگی‌های فردی آنان است، لیکن موقعیت‌های محیطی و سازمانی نیز در ایجاد دل‌بستگی شغلی اهمیت دارند. به نظر می‌رسد وجود سازمان غیررسمی در درون مدارس که به منظور ارضای نیازهای اجتماعی از طریق برقراری روابط عاطفی و اجتماعی بین معلمان تربیت‌بدنی با همکاران، مدیران و دانش‌آموزان به وجود می‌آید، سلامت روانی معلمان تربیت‌بدنی را تحت تأثیر قرار می‌دهد که این هم‌دلی، باعث افزایش دل‌بستگی شغلی در معلمان می‌شود. از سویی دیگر، چنانچه سلامت روان در هریک از ابعاد و متغیرهای آن به خطر افتد و نیازهای درونی و شغلی معلمان تربیت‌بدنی در حد مطلوبی برآورده نگردد، سلامت روان آنان دچار خدشه می‌شود. به مخاطره افتادن سلامت روان معلمان تربیت‌بدنی منجر به کاهش

منابع

- امامی فرشاد، طالب پور مهدی (۱۳۸۶). "بررسی ارتباط تعهد سازمانی و دل‌بستگی شغلی و مقایسه آن بین دبیران تربیت‌بدنی مرد آموزشگاه‌های نواحی هفت گانه مشهد"، پژوهش در علوم ورزشی، ۱۲: ۱۵-۳۲.
- بیانی علی‌اصغر، محمد کوچکی عاشور، محمد کوچکی قربان (۱۳۸۶). "تعیین وضعیت سلامت روانی معلمان استان گلستان با استفاده از چک-لیست نشانگان روانی"، مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی گرگان، ۹(۲): ۳۹-۴۴.
- جمشیدنژاد علی‌رضا (۱۳۸۳). "بررسی رابطه استرس شغلی و سلامت روانی با میانجی‌گری متغیرهای تعارض نقش، ابهام نقش و گرانباری نقش در مدیران مدارس متوسطه استان خوزستان، طرح پژوهشی شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان خوزستان.
- حیبی مجتبی، بشارت محمدعلی، قراگوزلو فاطمه، ایزانلو بلال، ذوالفقاری محمدرضا (۱۳۸۸). "مقایسه سلامت روانی در دبیران تربیت‌بدنی و غیر تربیت‌بدنی بر اساس ویژگی‌های جمعیت شناختی"، رشد و یادگیری حرکتی، ۱: ۹۳-۱۱۴.
- حیدری نژاد صدیقه، مرادی پور مهدی (۱۳۹۰). "رابطه دل‌بستگی شغلی دبیران تربیت‌بدنی با جو سازمانی مدارس متوسطه شهر اهواز"، مدیریت ورزشی، ۸: ۲۱-۵.
- درانی کمال، غلامعلی لواسانی مسعود (۱۳۷۹). "رابطه رضایت شغلی، عزت نفس و سلامت روانی: یک مطالعه موردی از مریبان مرکز پیش-دبستانی دانشگاه تهران"، مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی، ۳۰(۱): ۷۶-۹۸.
- دزفولی سیمین دخت، شفیع‌نیا پروانه، شتاب بوشهری ناهید (۱۳۸۸). "رابطه سلامت روان و دل‌بستگی شغلی دبیران متوسطه تربیت‌بدنی نواحی چهارگانه شهر اهواز، هفتمین همایش بین‌المللی تربیت‌بدنی و علوم ورزشی تهران.

رابینز استیفن پی (۱۹۹۶). رفتار سازمانی، ترجمه پارسایان علی، محمدعلی اعرابی (۱۳۸۴). جلد اول، چاپ ششم، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۲۷-۱۲۹.

رمضانی نژاد رحیم (۱۳۸۳). "مقایسه عامل نگه‌دارنده شغل دبیران تربیت‌بدنی با دبیران غیر تربیت‌بدنی". نشریه حرکت، ۲۰: ۷۱-۵۵.
نوربخش پریش (۱۳۷۸). ساخت و اعتباریابی ابزار اندازه‌گیری عوامل فشارزای شغلی دبیران تربیت‌بدنی استان خوزستان و تعیین رابطه بین این عوامل با سلامت روانی آنها، رساله دکتری مدیریت تربیت و علوم ورزشی، دانشگاه تربیت‌معلم تهران.

Adams T. B., Moore M. T., Dye G. (2007). "The relationship between physical activity and mental health in a national sample of college females". *Women health*, 45: 69- 85.

Gonzalez J. Grazzo T. (2006). "Structural relationships between organizational service orientation, contact employee job satisfaction and citizenship behavior", *International Journal of Service Industry Management*, 17(1): 23-50.

Knots S. Tami F. (2005). "Relationship between employees' religiosity and job involvement", *Psychological Report*, 93: 79- 86.

Kovess-Masfety et al. (2006). "Teacher's mental health and teaching Levels. Teaching and Teacher Education", In press.

Loh L.W.C; (1994). "Are EsL/Efl teachers under high stress? A study of Secondary level school teachers in Hong Kong", International. JATEFL Conference in Brighton UK.

Morris A. Bloom. J. (2002). "Contextual factors affecting job satisfaction and organizational commitment in community mental health centers undergoing system changes in the financing of care", *University of California*. 4(2), 71-83.

Pisanti R., Gagliardi M. P., Razzino S. and Bertini M. (2003). "Occupational stress and wellness among Italian secondary school teachers", *Psychology and health*, 18(4): 523-536.

Punch K.F., Tuettemann E., (1990). "Correlates of psychological distress", *British Educational research Journal*. 16(4): 76-92.

Rasku A., Kinnunen U. (2003). "Job conditions and wellness among finish upper secondary school teaching", *Psychology and Health*, 18(4): 441-456.

Taylor J. (2001). "Coaches are people too: an applied model of stress management for sport coaches". *Journal of applied sport psychology*, 14: 27-50.

Weinberg R. S., Gold, D. (2003). "Foundation of sport and exercise psychology (3rd ed)". Champaign, ill, Human kinetics.